

*Спеціалізованій вченій раді Д 58.082.05
Західноукраїнського національного університету
Міністерства освіти і науки України*

ВІДГУК

опонента **Тимошенко Олени Володимирівни**

доктора економічних наук, доцента,

професора кафедри фешн та шоу бізнесу

Київського національного університету культури і мистецтв

на дисертаційну роботу

Бречка Олександра Володимировича

«Цифрова трансформація як атрактор розвитку економіки України»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

**Актуальність теми дослідження на її зв'язок із науковими темами,
програмами та планами**

Цифрова трансформація є важливим атрактором економічного розвитку України, виступаючи каталізатором модернізації національної економіки. Впровадження цифрових технологій сприяє підвищенню продуктивності, зниженню трансакційних витрат та покращенню доступу до інформації, що в сукупності призводить до створення інноваційних рішень і нових секторів економіки. Цифрові процеси також сприяють інтеграції України в глобальну економіку, підсилюючи її позиції на міжнародних ринках та сприяючи залученню іноземних інвестицій.

В умовах швидких змін глобального економічного середовища, цифрова трансформація не лише стає необхідністю для сталого розвитку, але й виступає як рушійна сила, що формує нові парадигми економічного зростання, підвищуючи рівень добробуту населення та забезпечує стабільний розвиток країни. У цьому контексті, дослідження цифрової трансформації у секторах і галузях національної економіки на основі атракційних каналів та точок притягнення системи до бажаного стану є актуальною темою дослідження як в

теоретичному, так і практичному аспектах, а оцінка інституційної спроможності та розробка пріоритетних напрямів цифровізації економіки і інструментів її забезпечення відповідає потребам України. Це підтверджує актуальність теми дисертації Бречка Олександра Володимировича «Цифрова трансформація як атрактор розвитку економіки України».

Актуальність наукової проблематики дисертації підтверджується низкою науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету, відповідно до яких проводилось дослідження, зокрема в межах таких тем: «Аналітичне забезпечення фінансових операцій у системі бізнес-планування» (номер державної реєстрації 0118U100428); «Антикризова стратегія регіону» (номер державної реєстрації 0120U102737), «Організація співпраці підприємств агробізнесу з органами місцевого самоврядування» (номер державної реєстрації 0122U201024); «Конкурентне позиціонування закладу охорони здоров'я на ринку медичних послуг» (номер державної реєстрації 0123U104127); «Управління та адміністрування: локальні та глобальні проблеми розвитку обліку, аудиту та економічної експертизи» (номер державної реєстрації 0120U103794); «Стан та перспективи розвитку системи бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0117U000147); «Розвиток системи бухгалтерського та управлінського обліку в умовах соціально-економічних викликів» (номер державної реєстрації 0122U000927). В цих дослідженнях представлені основні положення, висновки, пропозиції, рекомендації, викладені в дисертації.

**Обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації**

Достовірність і рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечено використанням достовірних джерел, наукових методів обробки інформації, глибоким вивченням вітчизняних та зарубіжних робіт з проблематики дисертації, всебічністю аналізу, розкриттям причинно-наслідкових зв'язків між явищами і процесами, застосуванням системи загальнонаукових і спеціальних методів дослідження

(гносеології та діалектики, історичного, логічного аналізу, порівняння, абстрагування, синтезу, міжнародних зіставлень та картографування; рейтингування та групування; економіко-математичного моделювання, інструменти Tomlab PROPT, Matlab; SWOT-аналізу, експертних оцінок і узагальнень, прогнозування, сценарного моделювання).

Інформаційну основу дослідження становлять монографії, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних науковців, матеріали науково-практичних конференцій з проблематики цифрових трансформацій; законодавчі та нормативно-правові акти, методично-інструктивний матеріал, які інституціоналізують створення національного цифрового середовища і регулюють використання окремих цифрових інструментів; офіційні та статистичні матеріали Міністерства цифрової трансформації України, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України, Державної служби статистики України; інформаційно-аналітичні матеріали Асоціації «IT Ukraine», Асоціації підприємств промислової автоматизації України, Цифрової платформи «IT-мапа України», аналітичного сервісу «YouControl», інтернет-ресурси.

Таблиці, графіки та схеми гармонійно інтегровані в аргументацію та обґрунтування нових економічних положень.

У дисертації розроблено теоретико-методологічні та прикладні положення формування та впровадження інструментів цифрової трансформації економіки України. На особливу увагу заслуговує логічне структурування етапів вирішення поставлених завдань. Зокрема, в першому розділі досліджено наукові засади, теоретичні положення і концепції цифрової трансформації, а також етапи її впровадження, в другому розділі – узагальнено теоретико-методологічні підходи до цифрової трансформації як атрактора розвитку економіки України, в третьому розділі – проаналізовано вплив цифрових трансформацій на розвиток національної економіки, що стало базисом для розроблення концепції цифрової трансформації та визначення її пріоритетних

складових; у четвертому розділі – проведено моніторинг особливостей цифрової трансформації в розрізі інституційних секторів національної економіки; у п'ятому розділі – визначено концептуальні засади цифрової трансформації як атрактора розвитку економіки України.

Для обґрунтування наукових положень, формування висновків і рекомендацій за результатами дисертаційного дослідження, автором використано: системний підхід до дослідження складових цифрової трансформації, який дозволив зобразити архітектоніку цифрової економіки (рис. 1.2, с. 77), що містить цифровізацію секторів і галузей економіки на різних рівнях економічної системи (нано-, регіональний, макроструктурний, національний, глобальний), в розрізі секторів державних установ, фінансових корпорацій, нефінансових корпорацій та домашніх господарств; процесний підхід, який дозволив трактувати цифрову трансформацію як процес, що забезпечує перетворення структури економіки на основі цифровізації, впровадження цифрових технологій і формування цифрової економіки; концептуальний підхід, який дав змогу представити наукові теорії цифрових трансформацій, зокрема: проривних інновацій, цифрової зрілості, платформна теорія, дослідження атракторів, цифрового двійника, життєвого циклу впровадження технологій мережевого ефекту, цифрового ландшафту, теорія екосистем (табл. 1.6, с.90-91); інституційний підхід, що дозволив провести моніторинг особливостей цифрових трансформацій в секторах економіки за відповідним поділом їх на державні установи, фінансові і нефінансові корпорації, домашні господарства; функціональний підхід, який дав можливість визначити цифрові та мережеві платформи і екосистеми та структурувати їх за видами: маркетплейси, платформи спільного використання, месенджери, хмарні платформи, фінансові і платіжні платформи, розважальні та медіа платформи, освітні, навчальні, медичні, краудфандингові і краудсорингові, а також платформи на блокчейні (табл. 1.7, с. 95-96).

В роботі удосконалено науковий базис дослідження в частині визначення понять «цифрова трансформація», «цифровізація», «цифрова економіка» і

«цифровий простір». На основі узагальнення існуючих підходів запропоновано авторське трактування цих понять, яке досить влучно дозволяє розкрити сучасне бачення та розуміння явищ і процесів в цифровому середовищі. Так «цифрову трансформацію» пропонується тлумачити як унікальний інструмент цифрової революції, який призводить до перетворень структури економічних процесів на основі впровадження цифрових технологій та інновацій, і за своєчасного і правильного використання якого формується новий тип економіки – цифрова економіка (с. 60-61). При цьому заслуговує на підтримку авторський підхід до поняття цифрової економіки, яка трактується, як паралельна економіка, що формується на основі проникнення цифрової трансформації у всі сектори і галузі економіки, через інвестиції у відтворювальні процеси, створення доданої вартості, створення умов для прискореного розвитку соціально-економічних систем (с. 66).

Автором систематизовано класифікацію факторів, що стримують і обмежують цифрову трансформацію в розрізі зовнішніх (державні, конкурентні, технологічні, ресурсні бар'єри та людський фактор) та внутрішніх (психологічний та організаційний) факторів (с. 79-81). Автором зазначено, що людський фактор, застарілі обладнання, брак знань, технології та ІТ-системи, звички клієнтів – стають головними перешкодами для вітчизняних підприємств на шляху їх цифрової трансформації. І подолання такого негативного впливу можна нівелювати шляхом посилення факторів, які створюють умови для прискорення процесів цифровізації підприємств.

Для глибшого розуміння розвитку інформаційного та цифрового світів, що сприяє виникненню нових можливостей та проривних технологій у сучасному інформаційному суспільстві автором запропоновано використовувати механічний, теологічний і соціально-економічний підходи. Заслуговує на увагу запропонований автором інформаційно-просторовий ландшафт цифровізації із урахуванням, що інформаційні кластери можуть розглядатися як органічні системи, де кожен елемент на основі взаємодії з іншими, займає своє місце у великій гармонійній структурі (рис. 1.3, с. 87-88).

В результаті узагальнення організаційно-методичних підходів до оцінювання впливу цифрових трансформацій на соціальний розвиток проведено моніторинг впливу цифрових трансформацій на доходи і зайнятість, в тому числі доходи в ІТ-сфері та нові форми цифрової зайнятості (табл. 3.8., с. 215; табл. 3.9, с. 216; рис. 3.6, с. 217); створення інклюзивного цифрового середовища через екоплатформи («Digital Inclusion») (рис. 3.7, с. 218); цифровізацію ринку медичних послуг (рис. 3.8, с. 220); впровадження єдиного освітньо-наукового цифрового простору за рахунок розробки галузевих рамок цифрових компетенцій, розвитку грід- та хмарних технологій, інтелектуального цифрового моделювання, захисту інформації, розвитку Інтернету речей та впровадження систем штучного інтелекту (с.227-230).

Автором наголошено, що у контексті утвердження Концепції цифрової трансформації, яку доцільно було б затвердити на рівні уряду, її важливою складовою має стати Програма підвищення фінансової та цифрової грамотності населення, оскільки саме взаємозв'язок фінансової і цифрової грамотності посилюється на рівні формування спеціальних компетентностей, що поєднуюватимуть ці дві складові, на рівні користувача фінансових послуг, здатного приймати ефективні рішення на базі цифрової експертності (ст. 335).

Заслуговує на увагу наведена автором класифікація навичок взаємодії з цифровими продуктами на рівні користувачів (рис. 4.10), де наголошено на digitalskills компетентностях, які становлять основу цифрової грамотності і включають професійні навички, які об'єднують у собі творчість, співпрацю, критичне мислення, когнітивну гнучкість.

Автором досить ґрунтовно представлені позитивні зміни, що відбуваються внаслідок цифрової трансформації, та наведені можливі виклики, які вона створює для суспільства в цілому. Зокрема наголошено, що перехід до прогресуючої автоматизації та використання робототехніки зі штучним інтелектом може призвести до дисбалансів (ст. 331-332).

В дослідженні проведено класифікацію атракторів за формами вираження, типами прояву динамічних дисперсивних та хаотичних систем, за способом

генерації нових ідей, функціональним призначенням, сферами застосування та способом моделювання, що дало змогу змоделювати канали атракції, які створюються цифровими технологіями і виявити атрактивні точки притягнення економічної системи до бажаного стану динамічного розвитку (табл. 1.8, с. 112).

На основі даного підходу була реалізована модель атрактора для економіки України, яка встановила нелінійну динаміку цифрової трансформації на основі оцінки змінних (дестимуляторів) та визначення складних нелінійних впливів (рис. 5.7, с. 369; рис. 5.8, с. 370), і яка показала, що вплив цифрової трансформації на зміну економічного середовища перебуває в зародковому стані та потребує значних інвестиційних стимулів, а також державної підтримки наявних та нових ініціатив.

Автором зазначено, що поява криптовалюти як форми цифрових грошей, вимагає особливого підходу до розуміння даного явища в економіці. На основі осмислення поданих характеристик криптовалют автором поглиблено сутність даної дефініції та наведено основні та порівняльні характеристики даного феномену з традиційними фіатними грошима та золотом (с. 292-293, табл. 4.5). Автором обґрунтовано, що прирівнення віртуальних активів до готівкових фіатних грошей є одним з найпрогресивніших способів, який дозволив би впровадити усталені підходи, що сформувались стосовно «класичних» грошових одиниць і, що не вимагало б додаткової законодавчої надбудови, а також спростило податкові операції, зокрема на стадії обміну цих активів.

Для прискорення процесу цифрових трансформацій в економіці України автором розроблена концептуальна модель цифрової трансформації (рис. 5.1., с.348), яка структурована за такими блоками: цільовий, науковий, інституційний, цілереалізуючий та результуючий. Також заслуговує на підтримку розроблена модель Web3 платформи, що структуризована за завданнями, функціями, технологіями та інструментами (рис. 5.17, с. 399), яка відображає принципи створення цифрової децентралізованої інфраструктури та побудову нового типу економічних відносин на основі токеноміки. А оцінка перспектив розвитку токенизованих активів реальної економіки (RWA)

дозволила автору сформулювати чіткі пропозиції щодо регулювання та впровадження Web3 технологій в Україні (с. 404-411).

Зміст реферату ідентичний основним положенням дисертації.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, їх загальнонаціональне значення

Наукова новизна результатів, отриманих в результаті виконання поданої на розгляд дисертації полягає в розробці теоретичних і методологічних рекомендацій щодо створення інституційного підґрунтя для максимального проникнення цифрових технологій у сектори й галузі національної економіки.

Автором проведено вперше:

- розробку концептуальної моделі цифрової трансформації, яка спрямована на розвиток цифрової економіки України та яка опирається на: концепції прискореного, біфуркаційного, сталого, збалансованого, інклюзивного, інноваційного, конкурентного, ноосферизованого та цифрового розвитку; теорії інформаційних, цифрових трансформацій, розвитку цифрової культури, метавсесвіту, теорію динамічних систем і атракторів (с.348-355); систему розрахованих індикаторів та узагальнюючих індексів результативності цифрової трансформації національної економіки (с. 360-361); матрицю стратегічного аналізу цифрових трансформацій інституційних секторів національної економіки, яка відображає як ризики цифровізації, так і стратегічні пріоритети цифрових трансформацій інституційних секторів (с.350-353); прогностичні розрахунки індикаторів моніторингу результативності цифрових трансформацій (с.360-365), що дозволило забезпечити інституційні стимули процесів цифровізації в умовах формування каналів атракції (с.366-372);

- формування атракційної парадигми цифрових трансформацій на основі розробки методології дослідження, яка поєднує: системний, інституціональний, процесний синергетичний, ноосферизований і міждисциплінарний підходи; теорії цифрового розвитку та принципи екосистемної цифровізації (с.89-99); створення інститутів цифрового розвитку (с. 100-108); оцінювання впливу цифрової трансформації на інтегральні результати (параграф 3.1); проникнення

інструментів цифровізації в сектори та галузі економіки (параграф 3.2.-3.3; розділ 4.); моделювання точок і каналів атракції, що стимулюють цифровий розвиток економічної системи (параграф 5.1);

Удосконалено:

- застосування організаційно-методичного підходу до інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання результативності цифрової трансформації національної економіки через мультиплікативний ефект та трансмісійний механізм їх впливу на економіку (с.201-203), що дало змогу оцінити цифрові тренди і наявний потенціал цифрових трансформацій економіки України. Важливою складовою запропонованої концептуальної моделі є прогнозування зміни показників, що характеризують цифрові трансформації з врахуванням можливих ризиків в рамках песимістичного та оптимістичного сценаріїв та прогнозування ефектів атракції з врахуванням дестимуляторів індексу цифрових трансформацій та його складових, що дало змогу спрогнозувати можливу зміну його складових (с. 360-362);

- впровадження науково-прикладного підходу до відстеження результативності впливу цифрових трансформацій на: соціальний розвиток, через оцінку показників зайнятості, створених доходів в ІТ-сфері, формування інклюзивного цифрового середовища через екоплатформи; цифровізацію ринку медичних послуг; впровадження єдиного освітньо-наукового цифрового простору (с.215-232); екологічний розвиток, через моніторинг екологічної стійкості національної економіки, раціональне використання обмежених ресурсів у розрізі запропонованої карти цифрових екологічних інновацій (с.240-244);

Набули подальшого розвитку:

- забезпечення організаційно-наукових засад розвитку інноваційної цифрової інфраструктури шляхом створення: регіональних цифрових кластерів, високотехнологічних промислових парків, промислових хайтеків у межах розробленої дорожньої карти їхнього створення й мультиплікування як невід'ємного елемента регіональної стратегії цифрової трансформації (с.375-380); регіонального цифрового хабу у формі моделі, яка містить цільову,

інфраструктурну, інноваційну, ноосферизовану, комунікаційну, фінансову і програмну складові (с. 382-386), що сприятиме генеруванню та комерціалізації вітчизняних цифрових інновацій, поширенню галузевих цифрових трансформацій, та збільшенню валютних надходжень від функціонування цифрової економіки України;

- створення організаційно-економічного механізму цифрової трансформації сектору фінансових корпорацій, що передбачає: посилення інституційної спроможності банківського сектору в застосуванні цифрових технологій шляхом створення фонду для обробки транзакцій та токенизації реальних активів, реєстрації прав володіння ними; впровадження системи штучного інтелекту для проведення фінансового скорингу платоспроможності клієнтів; оцінювання макроекономічних ризиків; моніторинг ринків національної економіки та прогнозування їхньої кон'юнктури; захист банківської системи від кібератак шляхом біометричного аналізу даних клієнтів; розробку рамки фінансових компетенцій для працівників банківських установ; створення цифрових банківських хабів і криптовалютних інвестиційних фондів; запровадження регуляторних фінансових технологій, технологій страхування, управління добробутом, кібербезпеки, блокчейн-технологій; оптимізацію платіжної сфери (с. 280-283); використання криптовалюти; запровадження криптовалютних підтримуючих послуг; впровадження блокчейн технології для оптимізації фінансових операцій та платежів, що посилить процеси цифровізації фінансового сектору, подальший розвиток альтернативних фінансових продуктів і послуг (с.284-289);

- обґрунтування нормативного закріплення єдиного підходу до токенизації, розподілу відповідальності в управлінні цифровими активами, забезпечення безпеки даних й інтеграції цифрових активів з традиційними платіжними системами на основі адаптованих норм європейського Регламенту про регулювання ринків криптоактивів (Markets in Crypto-Assets – MiCA) в національне законодавство, що забезпечить гармонізацію національного цифрового законодавства з європейським і підвищить рівень довіри та прийняття

нових фінансових послуг на основі DeFi і Web3 технологій (с. 297-305; с. 398-402).

Основні положення та результати дисертації доповідалися, обговорювалися та отримали схвальні відгуки на 20 конференціях, в тому числі на 14 міжнародних науково-практичних конференціях.

Про загальнонаціональне значення наукової новизни, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, свідчить їхнє використання в роботі: Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки Міністерства економіки України (довідка № 48/02-2 від 07.05.2024 р.); Української асоціації інвестиційного бізнесу (Довідка № 46 від 26.03.2024р.); Департаменту цифрової трансформації Тернопільської обласної військової державної адміністрації (довідка № 01-08/202 від 21.03.2024 р.); Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (довідка № 33/2 від 22.03.2023 р.); Скалатської міської ради (довідка № 01-575/01-03 від 22.03.2024 р.); КНП «Тернопільський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Тернопільської обласної ради (довідка № 29 від 27.03. 2024 р.); у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-34 від 28.02.2024 р.).

Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях, зарахованих за темою докторської дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, достатньо повно висвітлені в опублікованих автором працях. Всього опубліковано 49 наукових публікацій, з них: 26 публікацій, де відображено основні наукові результати, в тому числі 2 монографії у співавторстві, 2 статті, що індексується у базі даних «Scopus», 1 стаття – у базі даних «Web of Science»; 1 стаття у міжнародному періодичному виданні, 20 статей у наукових фахових виданнях України, 23 публікації, які додатково відображають результати дисертації. Загальний обсяг опублікованих праць становить 31,03 д.а., з яких автору належить 22,4 друк. арк., серед них: наукових праць, в яких розкрито основні результати наукових досліджень за темою дисертації, – 16,3 друк. арк.;

наукових праць, що додатково відображають наукові результати дисертації, – 6,1 друк. ар.

Ступінь використання матеріалів і висновків кандидатської дисертації

Матеріали і висновки кандидатської дисертації Бречка Олександра Володимировича на тему: «Фінансовий механізм державного регулювання економіки регіону (на прикладі Тернопільської області)», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.02.03 – організація, управління, планування і регулювання економікою, не використовувались у докторській дисертаційній роботі.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації

Дисертаційна робота Бречка Олександра Володимировича на тему: «Цифрова трансформація як атрактор розвитку економіки України» відповідає принципам академічної доброчесності. У докторській дисертації та наукових працях, які відображають її результати, відсутній академічний плагіат, фабрикації та фальсифікації, що підтверджено відповідною довідкою. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи

Не зменшуючи наукової та практичної цінності результатів проведеного дослідження Бречка О.В., доцільним є виокремлення таких дискусійних питань, які потребують додаткового уточнення, аргументації та дискусії під час захисту:

1. Автором у підрозділі 2.3. запропоновано для оцінювання впливу цифрової трансформації на розвиток національної економіки використовувати підхід, який базується, в т.ч. на аналізі впливу на досягнення цілей сталого розвитку національної економіки. Автором ґрунтовно представлено рівень використання цифрових технологій в освітньому процесі, охороні здоров'я,

впливу цифрових технологій на екологічний розвиток тощо. (ст. 184-188). Вважаємо, що більше уваги доцільно було приділити супутнім ризикам впровадження цифрових технологій в розрізі кожної складової сталого розвитку та протидії загрозам пов'язаним із ними.

2. На рис. 2.13 у представленій схемі побудови індикаторів оцінювання впливу цифрової трансформації на розвиток національної економіки доцільно було б представити більш вичерпний перелік індикаторів оцінювання впливу цифрових трансформацій на сталий розвиток.

3. Автором розраховано інтегральний індекс інтеграції України у глобальний цифровий простір (табл. 2.4) враховуючи такі групи показників: індекс мережевої готовності (NRI), глобальний рейтинг цифрової конкурентоспроможності (WDCR), глобальний індекс підключення (GCI), за методом середньогометричного зважування нормалізованих значень індексів. Вважаємо більш доцільним при розрахунку інтегрального індексу було б врахування вагових коефіцієнтів методами експертних оцінок або методами головних компонент.

4. Підрозділ 4.1. Автором для оцінювання результативності цифровізації системи публічного управління Міністерством цифрової трансформації України використано індекси цифрової трансформації регіонів та територіальних громад. Автором наведено розрахункові індекси проникнення цифрових технологій в публічні послуги у 2022 році в розрізі регіонів України. Слід підкреслити надто стислий виклад тих положень дослідження, які можуть виявити причини низького рівня даного показника в групі регіонів з метою їх усунення в подальшому. На наш погляд, бажано було б показати дані індекси в динаміці та проаналізувати більш детально проблеми з доступом до певних публічних послуг у цифровому форматі у менш розвинених регіонах по даному показнику.

5. Автором наголошено, що цифрова трансформація є складною, багатовимірною та повною викликів системою. Зазначені тенденції ініціюють виклики глобального рівня і супутні їм загрози, що представлені в системному

вигляді в табл. 1.3. Так, передусім відзначимо, що автору дисертаційного дослідження слід було б більш чітко систематизувати глобальні виклики і загрози розвитку цифровізації. Робота значно виграла б від конкретизації цих чинників.

6. Автором зазначено, що бізнес-модель відноситься до цифрової, якщо зміни у впровадженні цифрових технологій породжують фундаментальні засадничі умови переорієнтації способів ведення бізнесу з перспективою прискорення досягнення бізнес-результатів на гнучкій адаптивній основі (с. 320) і узагальнено систему показників ефективності цифрової моделі (табл. 4.11). Проте, слід констатувати, що автор залишив поза увагою оцінку основних недоліків використання даних показників. До ілюстрації, складність розрахунку, невизначеність у прогнозах, орієнтація на короткострокові вигоди компанії при швидкому зростанні даних показників, ігнорування нецифрових факторів, змін на ринку, конкурентного середовища чи сезонних факторів. Це може призвести до неправильних висновків про ефективності бізнес-моделей в цілому. Вважаємо, що для оцінки ефективності бізнесу у цифровому середовищі, важливо використовувати запропоновані автором показники в поєднанні з іншими даними та інструментами аналізу.

Загалом, вищезазначені зауваження жодним чином не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Наукові завдання, які ставилися автором в роботі розв'язано з високою мірою достовірності та обґрунтованості.

Загальний висновок та відповідність дисертації встановленим вимогам

Ознайомлення з дисертаційною роботою, авторефератом, публікаціями Бречка Олександра Володимировича дозволяє зробити висновок про те, що у процесі дисертаційного дослідження автором отримані теоретико-методологічні положення дослідження впливу цифрових трансформацій як атрактора розвитку

економіки України та обґрунтуванні науково-прикладні рекомендації щодо активізації процесів цифровізації національної економіки на різних рівнях її функціонування у межах досягнення стратегічних цілей розвитку й інтеграції у глобальний цифровий простір.

Робота виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності. Тема і зміст дисертації відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 - економіка та управління національним господарством. Робота оформлена відповідно до встановлених нормативними документами вимог до докторських дисертацій. Реферат за своїм змістом відображає структуру, основні положення та висновки дисертації.

За змістом, оформленням, рівнем наукової новизни, практичною значущістю отриманих результатів дисертаційна робота на тему «Цифрова трансформація як атрактор розвитку економіки України» відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її автор, Бречко Олександр Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 - економіка та управління національним господарством.

Опонент:

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фешн та шоу бізнесу
Київського національного університету
культури та мистецтв

 Олена ТИМОШЕНКО

*Зірки Олени Тимошенко
завідаю!*

*Учешні секретар Всеукраїнської
Київського національного
університету культури
та мистецтв*

Зірки Тимощенко